

یادداشت علمی

گزارش زنبور (*Bruchophagus robiniae* (Hym.: Eurytomidae)

از ایران

احسان رخشانی^۱، علی اصغر طالبی^۱ و تک کوروپات نارندران^۲

درخت افاقیا با نام علمی *Robinia pseudoacacia* یکی از مهمترین درختان زینتی است که به طور وسیع به عنوان سایبان و فضای سبز کاشته می‌شود. طی سال‌های ۸۳-۱۳۸۲ بررسی‌هایی در زمینه‌ی شناخت حشرات بذر خوار افاقیا در دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس (تهران) انجام شد. غلاف‌های بذر رسیده‌ی افاقیا جمع‌آوری و در داخل ظروف پلاستیکی که توسط توری پوشانده شده بودند، نگهداری شد. زنبور بذرخوار افاقیا با نام علمی *Bruchophagus robiniae* Zerova, 1970 از غلاف‌های جمع‌آوری شده در پاییز سال ۸۲ خارج شد. لارو زنبور در داخل بذور زمستانی گذرانی کرده و در سال بعد خارج گردید. سوراخ خروجی زنبور بالغ دایره شکل بوده و در سطح غلاف‌ها مشخص است. این گونه دارای پراکنش محدود در آسیای مرکزی، ارمنستان، بلغارستان، اکراین و ازبکستان می‌باشد. گونه‌ی دیگری از این جنس به نام *Bruchophagus mutabilis* Nikol'skaya که از جنوب یونان گزارش شده نیز از بذور افاقیا تغذیه می‌کند. برخی از خصوصیات مرفولوژیک مهم *B. robiniae* به شرح زیر است.

ماده: طول بدن ۳ تا ۳/۲ میلی‌متر، رنگ عمومی بدن سیاه، پاها به رنگ زرد، بخش میانی ران و ساق به رنگ قرمز مایل به سیاه. حاشیه‌ی تحتانی کلیپئوس اندکی موج‌دار، شاخک‌ها ۱۰ بندی، پدیسل کوتاه‌تر از بند اول فلازلوم، پروپودئوم مشبک و دارای شیار و برجستگی میانی، رگ پس کناری کوتاه‌تر از رگ استیگما و رگ استیگما بلندتر از رگ کناری، شکم به صورت عریض به قفس سینه متصل است. نر: رنگ بدن قهوه‌ای مایل به قرمز، سر، قفسه سینه و شکم در سطح پشتی به رنگ قهوه‌ای تیره، شاخک‌ها ۹ بندی، سایر ویژگی‌ها مانند ماده است. نمونه‌ها در کلکسیون حشره‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس نگهداری می‌شوند.

۱- دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، گروه حشره‌شناسی، تهران، صندوق پستی ۱۱۶-۱۳۱۸۵

۲- گروه جانور شناسی، دانشگاه کلکته، هندوستان، کد پستی ۶۷۳۶۳۵

این یادداشت علمی در تاریخ ۱۳۸۳/۸/۳۰ دریافت و چاپ آن در تاریخ ۱۳۸۴/۲/۱۴ به تصویب نهایی رسید.

Scientific Note

Report of *Bruchophagus robiniae* (Hym.: Eurytomidae) from Iran

E. Rakhshani¹, A. A. Talebi¹ and T. C. Narendran²

The locust, *Robinia pseudoacacia*, is one of the most popular ornamental trees that have been widely planted as a shade tree. Observations were made in the campus of College of Agriculture, Tarbiat Modarres University (Tehran), in 2003-2004 on the seed-eating insects of the locust. The ripped seedpods of the locust were collected and reared within the plastic boxes covered by mesh. The eurytomid wasp, *Bruchophagus robiniae* Zerova, 1970 emerged from the seedpods, which had been collected during the autumn 2003. The larvae overwintered within the seeds and adults emerged in the next year. The exit hole of the adult wasps was round and appeared on the surface of the seedpods.

This species has a local distribution in Central Asia, Armenia, Bulgaria, Ukraine and Uzbekistan. But another species, *Bruchophagus mutabilis* Nikol'skaya has also been reported to attack the seeds of locust in southern Greece.

Some important morphological characteristics of *B. robiniae* are as follows:

Female: length 3-3.2mm, general body color black, legs yellow with femora and tibiae blackish red medially, lower margin of clypeus slightly sinuate, antenna 10-segmented, pedicel shorter than F1, propodeum reticulate with a median furrow and carinae, post marginal vein longer than stigmal vein and stigmal vein longer than marginal vein, gaster sessile.

Male: Color of body redish brown, but the dorsal part of head, thorax and metsoma dark brown. Antenna 9-segmented, other characters as female.

The specimens were deposited in the "Insect Collection Museum" of the Department of Entomology, Tarbiat Modares University.

1-Department of Entomology, College of Agriculture, Tarbiat Modarres University, Tehran, P.O. Box: 14115-336, Iran, e-mail: rakhsha@modares.ac.ir

2. Department of Zoology, University of Calicut, Calicut, Kerala, India, Postal code: 673635